

Intervju ambasadora Briana Aggelera šefa Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini

Dnevni avaz

13. februar 2024. godine

[Šef Misije OSCE-a Brajan Ageler za "Avaz": Fabricirane prijetnje omogućavaju cvjetanje korupcije](#)

Direktne i konkretne poruke bh. vlasti protekle sedmice dobili su od američkih i evropskih zvaničnika (James O'Brian i Mircea Geoana). Mnogo se govorilo o trenutnoj političkoj atmosferi. Kako je Vi doživljavate?

U Bosni i Hercegovini, preovlađujuće političko okruženje se i dalje vrti oko lidera koji, dobro poznatom taktikom, održavaju nestabilnost te se služe oštrom retorikom podjela i konfrontacija da bi ojačali svoj autoritet. Ovakav proračunati pristup potiče okruženje koje karakteriziraju povećane etničke tenzije, široko rasprostranjeno političko nejedinstvo i suprotstavljeni programi koji se ne bave stvarnim potrebama ljudi.

Međuetničko nepovjerenje često usmjerava tok političkih odluka, ometajući vlasti u njihovoj dužnosti da se bave potrebama i težnjama građana izvan etničkih podjela. Problemi koji izazivaju zabrinutost svih ljudi u Bosni i Hercegovini bez obzira na njihovo etničko porijeklo — kao što su pogoršana sigurnosna situacija, uključujući alarmantan porast broja slučajeva rodno zasnovanog nasilja, nezaposlenost, korupcija i nedostatak vladavine prava — ostaju neriješeni.

Sužavanje prostora za djelovanje civilnog društva, naročito u Republici Srpskoj nakon što je nedavno rekriminalizovana kleveta i nakon što je takozvani „Zakon o stranim agentima“, koji bi ograničio rad organizacija civilnog društva, upućen u parlamentarnu proceduru, pogoršava te nedemokratske promjene. U toj atmosferi, nezavisni novinari i zaštitnici ljudskih prava se redovno suočavaju sa neprihvatljivim i okrutnim zastrašivanjem i pritiskom, što ih sprječava da igraju svoju vitalnu ulogu koju imaju u slobodnom društvu.

Iako je moć trenutno koncentrisana u političkim strankama, da bi došlo do procvata istinske demokratije stvarna politička moć mora biti u institucijama. Redovne posjete visokih američkih i evropskih zvaničnika podsjećaju građane Bosne i Hercegovine da međunarodna zajednica čvrsto stoji iza njih na tom putu.

Korupcija je i dalje rak rana, i, kako se čini, ostat će tako još dugo. Jesmo li se pomjerali s mrtve tačke po tom pitanju? Tu je i najveća poslijeratna afera „Respiratori“ o kojoj se najviše govori.

Prema nedavno objavljenom indeksu percepcije korupcije Transparency Internationala, Bosna i Hercegovina je na posljednjem mjestu među državama regiona, a na pretposljednem mjestu na cijelom evropskom kontinentu. To treba da zabrine svakog građanina, a svaki izabrani i imenovani zvaničnik mora biti pozvan na odgovornost.

Taktika fabrikovanih prijetnji odvajanjem, sukobom i izmišljenim krizama je poslužila tome da skrene pažnju sa istinskih problema građana, omogućavajući korupciji da cvjeta. Građani su političarima povjerali dužnost da osiguraju dobrobit i napredak a oni, umjesto toga, čuvaju okruženje u kome korucija neometano i nekažnjeno uzima maha.

Krajnje je vrijeme da se Bosna i Hercegovina ozbiljno pozabavi korupcijom. Iako se svi slažu da rat uništava države i pojedince, korupcija ima slične destruktivne karakteristike. Ona podriva temelje države i ugrožava njenu budućnost, istovremeno predstavljajući prijetnju životima i podstičući široko rasprostranjeno iseljavanje u inostranstvo.

Pored pružanja podrške domaćim vlastima u uvođenju snažnog regulatornog i institucionalnog okvira u svrhu otkrivanja, sprečavanja i procesuiranja korupcije, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini će u predstojećem periodu pokrenuti javnu kampanju u cijeloj državi, sa ciljem osnaživanja i podsticanja građana da identifikuju i prijave korupciju. Ta inicijativa predstavlja još jedan ključan korak u promovisanju stava o nultoj toleranciji prema korupciji.

Bosnu i Hercegovinu očekuju lokalni izbori ove godine. Koliko je važno da građani već za ove izbore vide primjenu makar tehničkih izmjena Izbornog zakona?

Razočaravajuće je da nije ostvaren nikakav napredak u donošenju ključnih amandmana na Izborni zakon BiH, unatoč godinama pregovora i brojnim rundama razgovora. Taj nemar je naročito obeshrabrujući imajući u vidu očekivanja građana koja su predstavljena u istraživanju javnog mnjenja koje je provela Misija o percepciji koju javnost ima o izborima u BiH, pri čemu je 60% ispitanika naglasilo neophodnost donošenja izmjena i dopuna Izbornog zakona u svrhu unapređenja integriteta, transparentnosti i pravičnosti izbora u državi. Jasno je da građani BiH žele te značajne promjene. Pa ipak, tijela vlasti kojima je povjeren taj zadatak nisu, nažalost, ispunila svoju obavezu da se angažuju u reformi izbora.

Percipirana podložnost izbornog procesa prevarama obeshrabruje građane u ostvarivanju njihovih demokratskih prava i učešću na izborima.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini poziva vlasti da konačno garantuju integritet i transparentnost lokalnih izbora koji će se održati 2024 godine, u svrhu smanjenja na minimum potencijala za izborne prevare. Vlasti su odgovorne za obnovu povjerenja građana u integritet izbornog procesa. To uključuje dosljednu primjenu proceduralnih mjera zaštite, tajnost glasanja i sve druge mjere čiji je cilj sprečavanje izborne korupcije, prevare i neregularnosti.

Nastavljamo da zagovaramo neophodnost inkluzivne, temeljite i transparentne revizije izbornog zakonodavstva, uz prevashodni cilj unapređenja izbornog integriteta i zaštite demokratskih prava građana. Nije tajna šta je potrebno učiniti da se to postigne, jer su konkretne preporuke dali Ured OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), Venecijanska komisija i Grupa država članica Vijeća Evrope protiv korupcije (GRECO).

Sve su učestaliji napadi na povratnike. Kako smo se vratili toliko koraka unazad po pitanju suživota i šta je neophodno učiniti?

Ne mogu dovoljno naglasiti sljedeće: lična i opća sigurnost predstavljaju osnovne preduslove za izgradnju stabilnog i prosperitetnog društva. Od najveće je važnosti da se svi u Bosni i Hercegovini, bez obzira na porijeklo, osjećaju prihvaćenim, sigurnim i cijenjenim. Bez postojanja tog temelja, svi drugi naporu usmjereni ka napretku su uzaludni. Iako nije moguće spriječiti svaki incident, institucije moraju odgovoriti dosljedno i djelotvorno, bez obzira na porijeklo žrtve. Nažalost, to nije ono što Misija zapaža.

Prečesto smo bili svjedoci toga da širenje retorike podjela od strane određenih zvaničnika u BiH nerijetko dovede do eskalacije incidenata čija su meta etničke manjine te do porasta broja slučajeva govora mržnje. Zapaljive i neodgovorne izjave u službi kratkoročnih političkih poena pogoršavaju već delikatne međuetničke odnose u državi. Naša Misija oštro osuđuje svaki akt, verbalni ili fizički, koji ima potencijal da izazove sukob, time ugrožavajući mir i sigurnost.

Pozivamo vlasti da na prvo mjesto stave dijalog umjesto neodgovornih javnih konfrontacija, da promovišu angažman u zajednici umjesto širenja straha i da ulažu u kvalitetno obrazovanje koje promoviše inkluzivnost i raznolikost umjesto etnički obojenih i polarizovanih nastavnih planova i programa.

Misija OSCE-a u BiH ostaje čvrsto opredijeljena za pružanje podrške svim građanima Bosne i Hercegovine u njihovim nastojanjima da žive dostojanstveno i prosperitetno te pozivamo sve nadležne aktere da i oni urade isto.

Da li je Bosni i Hercegovini neophodan novi zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti?

Da, neophodan je. Ta je oblast ključna za unapređenje napora Bosne i Hercegovine usmjerenih ka rješavanju problema organizovanog kriminala, terorizma i korupcije. U proteklih nekoliko godina smo uložili značajne resurse u pružanje podrške radnim grupama Vijeća ministara BiH čiji je zadatak izrada ključnih politika djelovanja i pravnih dokumenata. Naš rad je doveo do rezultata, a određeni broj tih politika i dokumenata je usvojen, uključujući dopunu Procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u BiH za period od 2022. godine do 2024. godine i prateći Akcioni plan, Strategiju Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma za period od 2021. godine do 2026. godine, Procjenu rizika od organizovanog kriminala i Strategiju za borbu protiv organizovanog kriminala.

Želim naglasiti da su svi ti dokumenti bili izrađeni uz visok stepen posvećenosti velikog broja institucija sa svih nivoa vlasti, uz hvale vrijednu lidersku ulogu Ministarstva sigurnosti BiH. Međutim, iako je radna grupa za izradu novog Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti bila jednako produktivna i konstruktivna u dolaženju do rješenja i kompromisa koji su rezultirali nacrtom zakona koji je u velikoj mjeri usklađen sa preporukama Grupe država za finansijsko djelovanje (FATF), čini se da svjedočimo nedostatku političke volje da se u ovom trenutku usvoji taj zakon.

Ukoliko BiH ne usvoji pomenuti zakon, tada se izlaže stvarnom riziku da se država opet nađe na „sivoj listi“ međunarodnih subjekata koji nadziru napore usmjerene ka borbi protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (uključujući FATF i EU), što može biti jedan od rezultata ovosedmične terenske posjete Moneyval komiteta Vijeća Evrope. Očekuje se da posljedice ovog puta budu strože i trajnije od onih iz 2015. godine, pošto je u okviru modifikovane FATF-ove metodologije neophodan obimniji i duži proces donošenja odluka o uklanjanju sa liste. Uključivanje na „sivu listu“ bi takođe imalo značajne političke, ekonomske i finansijske posljedice po građane i ekonomiju BiH.

Međutim, i dalje se nadam da ovaj zakon može još uvijek biti usvojen u hitnom postupku u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, na vrijeme za razmatranje u okviru evaluacije Moneyvala. Uz političku volju sve je moguće, a ljudi u Bosni i Hercegovini mogu zaista imati svijetlu budućnost.